

ЛІТЕРАТУРА

1. Ничкало Н.Г. Педагогічні і психологічні дослідження в Україні: проблеми і перспективні напрями / Н.Г. Ничкало // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр.: У 2ч.- Ч.1.- К.: Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. – С. 16-22.
2. Державні стандарти базової і повної середньої освіти. Освітня галузь «Мови і літератури» [Проект] / Україна. Міністерство освіти і науки, Національна академія наук України, Академія педагогічних наук України: Іноземні мови в навчальних закладах, 2003. - №1. – С. 48-54
3. Бабанский Ю.К. Рациональная организация учебной деятельности / Ю.К. Бабанский. - М.: Знание, 1981. - 96 с.
4. Загвязинский В.И. Методология и методика дидактического исследования / В.И. Загвязинский. - М.: Педагогика, 1982. -162 с.
5. Коккота В. А. Лингводидактическое тестирование / В.А. Коккота. - М.: Высш. школа, 1989. -123 с.
6. Скаткин М.Н. Проблемы современной дидактики / М.Н. Скаткин. - М.: Педагогика, 1984. -96 с.
7. Дубровина И.В. Особенности обучения и психического развития школьников 13-17 лет / И.В. Дубровина, Б.С. Круглов. – М.: Педагогика, 1988. – 192 с.

УДК 316.42.001.18:316.74

ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В СОЦІАЛЬНОМУ ПРОЕКТУВАННІ

Бублей С.О., бакалавр

Запорізький національний університет

Запропонована робота містить теоретичний аналіз методів організації та проведення соціального прогнозу. Специфіка прогнозу та управлінського рішення є актуальною проблемою соціального управління.

Ключові слова: прогноз, соціальне прогнозування, модель, управління.

Бублей С.О. ПРОГНОЗИРОВАНИЕ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В СОЦИАЛЬНОМ ПРОЕКТИРОВАНИИ / Запорожский национальный университет, Украина.

Предложенная работа содержит теоретический анализ методов организации и проведения социального прогноза. Специфика прогноза и управленческого решения является актуальной проблемой социального управления.

Ключевые слова: прогноз, социальное прогнозирование, модель, управление.

Bubley S.O. PROGNOSTICATION AS A COMPONENT OF CULTURE IN SOCIAL DESIGNING / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The offered work contains the theoretical analysis of methods of organization and conducting of social prognosis. The specific of prognosis and administrative decision is the issue of the day of social management.

Key words: prognosis, social prognostication, model, management.

Необхідність людини мати знання про майбутнє сприяла у ХХ столітті формуванню прогностики - науки про закономірності розробки прогнозу. Однією з перших праць, у якій питання, пов'язані з прогнозуванням, отримали наукове відображення, стала книга Г. Уельса «Передбачення». Вона була видана в 1901 році [1]. У 30-ті роки ХХ століття все більше вчених почали звертатися до наукового обґрунтування здатності людини до випереджаючого відображення. Проблематикою вивчення особливостей використання результатів прогнозування займалися відомі зарубіжні та вітчизняні психологи та педагоги: І.В. Бестужев-Лада, В.О. Луков, Ю.Д. Красовський, В.Д. Шатро, Ж. Піаже.

Економічне, політичне, спортивне, психологічне прогнозування складають галузі відповідних наук. Мета галузевого прогнозування - отримати прогноз, тому основна увага приділяється об'єктам прогнозу і методам його розробки та оцінки. В.О. Луков визначає, що прогноз - це «імовірнісне твердження про майбутнє з відносно високим ступенем достовірності» [2, 156].

Метою нашої роботи є теоретичне обґрунтування особливостей та способів організації прогнозування як складової управлінської діяльності фахівця соціальної галузі.

Прогноз логічно сконструйований як модель майбутнього. У менеджменті сформувалося інструментальне трактування прогнозу як методу планування, у якому передбачення майбутнього спирається на накопичений досвід і поточні припущення стосовно майбутнього.

Із розвитком кібернетики прогнозування стало розвиватися як практико-прикладна наукова діяльність. З кінця 60-х років ХХ століття його найважливішим напрямком стає оцінка глобальних перспектив людства. У цій діяльності реалізувалося філософське осмислення майбутнього, яке несподівано для себе отримало ґрунтовні аргументи, детальних розрахунків. Ця направленість прогнозики багато в чому сформувалась під впливом доповідей Римському клубу [3].

Римський клуб - міжнародне співтовариство найвпливовіших економістів, спеціалістів з теорії управління, соціологів, політологів та політиків, засноване в 1968 році італійським економістом А. Печчеї для розробки глобальних прогнозних моделей.

Підготовка членами клубу, обговорення та публікація узагальнюючих доповідей з найважливішими загальносвітовими проблемами до середини 90-х років була основною формою роботи Римського клубу.

Прямий зв'язок прогнозу та управлінського рішення на глобальному і на локальному рівнях, таким чином, є все більш актуальним для соціального управління. Прагнення закріпити цей зв'язок на науковій основі зумовило розвиток соціального прогнозування, а останнім часом - і більш широке його застосування в соціальному проектуванні.

Специфіка соціального прогнозу полягає в тому, що передбачення соціальних явищ і процесів та управління ними тісно пов'язані. Спрогнозувавши небажаний соціальний процес, ми зможемо його зупинити або так видозмінити, що він не проявить своїх негативних якостей. Спрогнозувавши позитивний процес, ми зможемо активно сприяти його розвитку, розширенню по території дії, охопту людей, тривалості прояву тощо.

Соціальне нововведення характеризується специфічністю поряд з іншими нововведеннями: якщо в науково-технічній, економічній сферах сенс нововведення - досягнення більшої активності, то в соціальній сфері встановлення ефективності є проблематичним,

Це пояснюється, на нашу думку, тим, що в соціальній сфері покращення положення одних людей може створювати напруження (іноді - тільки психологічне) у інших. Соціальне нововведення оцінюється через призму ціннісно-нормативної системи.

Успішне вирішення одних соціальних проблем може породжувати інші проблеми чи стати успіхом не в тому сенсі, у якому була зрозумілою задача.

Соціальне прогнозування опиняється перед необхідністю вирішення тих самих проблем, що і соціальне проектування. Хто і на яких підставах визнає один соціальний процес бажаним, а інший - небезпечним? Де межа, що відділяє в соціальному прогнозі позитивне від негативного? Знову ми маємо справу із ціннісними характеристиками. Залежність від ціннісних стосунків людей - важлива специфічна особливість соціального прогнозу [1].

Таким чином, об'єктивність соціального прогнозу має особливий характер: вона реалізується в контексті тієї чи іншої ціннісно-нормативної системи.

У прогнозуванні, що використовується в управлінській діяльності, використовують явища "ефекту Едіпа" та "ефекту Пігмаліона".

«Ефект Едіпа». Якщо нам відомий несприятливий прогноз і ми, враховуючи його, діємо таким чином, щоб його уникнути, ми, імовірно, зможемо досягти в цьому успіхів. Зміну об'єктів чи процесів, які виникають внаслідок здійснення управлінських рішень і враховують результати прогнозу, у прогнозиці прийнято називати «ефектом Едіпа».

«Ефект Пігмаліона». Давно було помічено, що прогнозування успіху мобілізує людей, їм вдається робити те, що в іншому випадку було б неможливим. Цей феномен ми називаємо «ефектом Пігмаліона»: особливе бажання успіху і творчість здатні, так би мовити, оживити навіть камінь (як це описано в давньогрецькому міфі про Галатею).

Сутність ефекту полягає в тому, що прогноз виступає стимулом, який орієнтує поведінку людей. Він впливає на емоційно-чуттєву, раціональну та вольову сфери психіки особистості, на реалізацію креативних (творчих) здібностей людей.

Теоретичний аналіз соціально-психологічної літератури дозволяє виділити певні складові технології соціального прогнозування. Так, типова методика соціального прогнозування, за І.В. Бестужевим-Ладе, містить 44 операції, об'єднані в сім процедур.

1. Розробка програми дослідження (передпрогнозна орієнтація): визначення та уточнення об'єкта, предмета, мети, завдань, структури, робочих гіпотез, методики та організації дослідження.
2. Побудова вихідної (базової) моделі та її аналіз: уточнення параметрів «інноваційного поля», формулювання альтернативних варіантів, ранжування їх на основі пріоритетності.
3. Побудова моделі прогнозного фоку та її аналіз: розгляд зовнішніх факторів, які впливають на долю нововведення для системи (стандартний прогнозний фон складається із семи груп даних: 1) науково-технічні та екологічні, 2) демографічні, 3) економічні, 4) соціологічні, 5) соціокультурні, 6) внутрішньополітичні, 7) зовнішньополітичні).
4. Пошуковий прогноз: варіативне безпосереднє «зважування» наслідків запланованого нововведення із визначенням «дерева проблем».
5. Нормативний прогноз: визначення можливих шляхів вирішення проблем, виявлених прогнозним пошуком, ідеального (без урахування обмежень прогнозного фону) і оптимального (із урахуванням цих обмежень) стану системи, у яку впроваджується інновація; корекція даних «зважування» наслідків, отриманих у прогнозному пошуку.
6. Верифікація прогнозу: визначення ступеня його достовірності, точності та обґрунтованості.
7. Підготовка рекомендацій для управління [4].

Відзначимо, що прогнозування - вид професійної діяльності, тісно пов'язаний із сучасним рівнем розвитку ряду галузей математики. Ще не так давно для проведення прогностичних досліджень переважно запрошувались спеціалісти із ґрунтовною математичною освітою та практичним досвідом програмування. Але комп'ютеризація суспільства змінила картину. Те, що раніше було в компетенції лише математиків, увійшло до пакетів комп'ютерних програм, доступних для будь-якого користувача. До прогнозування підійшли багато хто з тих, хто не має спеціальної математичної підготовки (хоча вона, звичайно, бажана для цієї роботи). Гуманітарії привнесли в прогнозування більш реалістичні та змістовні інтерпретації отриманих даних. Це позитивно відобразилося перш за все на соціальному прогнозуванні, яке багато в чому залишається мистецтвом інтерпретації.

Основними способами соціального прогнозування є екстраполяція, модулювання та експертиза.

Екстраполяція - це поширення висновків, зроблених при вивченні однієї частини певного явища (процесу), на іншу його частину, у тому числі і на ту, яка не спостерігалася. У соціальній області - це спосіб передбачення майбутніх подій та станів, виходячи із припущення, що певні тенденції, які проявилися в минулому і в теперішньому, збережуться [3, 168].

Моделювання - це метод дослідження об'єктів пізнання на їх аналогах - матеріальних чи мисленнєвих. Моделювання може застосовуватись і у формах, не пов'язаних із математикою. Спеціаліст з моделювання Ю.М. Плотинський справедливо пише: "Укорінене зі шкільних років уявлення про те, що модель може бути лише математичною, є глибоко помилковим. Модель може бути сформульована і природною мовою" [3, 169].

Цю обставину важливо враховувати в соціальному проектуванні. Прийоми моделювання здатні полегшити завдання проектування, зробити проект наглядним. Часто, ведучи бесіду, люди тримають перед собою аркуш паперу і по ходу викладення своєї точки зору фіксують основні пункти, позначають стрілками та іншими знаками зв'язки між ними тощо. Це одна із буденних форм візуалізації, яка широко застосовується в моделюванні. Візуалізація здатна більш чітко виявити сутність проблеми і чітко визначити, у яких напрямках вона може вирішуватися і де очікувати успіху, а де - невдачі.

Цікаві ідеї в області візуалізації останнім часом пропонує відомий спеціаліст із проблем управління та організаційного консультування Ю.Д. Красовський. Методичний засіб, який він запропонував для діагностики організацій, виявився досить простим та універсальним, а окрім цього - придатним для конструювання управлінських сценаріїв. Та чи інша організаційна проблема представляється у вигляді моделі: хрестоподібного перетину двох 10-бальних шкал, кожна з яких будується як полюсна диференціація ознаки. Так виглядає, наприклад, завдання візуалізації моделі можливих стратегій консультування [5, 211].

Подібним чином побудовано й безліч інших моделей, наприклад, орієнтаційна модель бажаної поведінки співробітників фірми: "клієнтурна поведінка - неклієнтурна поведінка", "псевдоклієнтурна поведінка - клієнтурно-вибіркова поведінка". Діагностика фірми легко здійснюється в такій системі координат, причому одразу відомі і можливі тенденції руху до тієї чи іншої перспективи (звичай - по діагоналі, яка проходить через перетин координат). Можна сказати, що Ю.Д. Красовському вдалося розробити експрес-методи візуального моделювання, які дозволяють максимально наблизити завдання діагностики організації до завдань прийняття рішень.

Значення нематематичного моделювання для соціального проектування є надзвичайно великим. Модель дозволяє не лише прийняти ефективне управлінське рішення, але і змоделювати конфліктні ситуації, вірогідні при прийнятті рішення, і способи досягнення згоди.

Фактично моделюванням є будь-які різновиди ділових ігор. Деякі з вітчизняних розробок у цій галузі ("інноваційні ігри" за методикою В.С. Дудченко, "ансамблеві ігри" за методикою Ю.Д. Красовського) можуть бути успішно застосовані в соціальному проектуванні саме з позицій розробки різних прогнозних моделей.

Розглянемо експертизу як спосіб соціального прогнозування. Особливим способом прогнозування є експертиза. У соціальному проектуванні вона застосовується не лише для вирішення завдань прогнозного обґрунтування, але і всюди, де доводиться займатися питаннями з низьким рівнем визначеності параметрів, які підлягають вивченню.

Соціальний проект піддається експертизі під час усієї його розробки та здійснення.

Таким чином, на основі теоретичного аналізу психологічної, соціальної та педагогічної літератури встановлено:

1. Соціальне проектування - одна зі складових прогнозування, що сприяє сучасній організації суспільного життя і управління суспільством.
2. Соціальне прогнозування та соціальна діагностика забезпечують концептуальну основу соціального управління. Реалізація соціальних проектів відображена в організаційно-управлінському аспекті. Для управління соціальним проектом використовують комбінацію типів управлінських структур: функціонального, матричного та проектного управління.

Отже, прогнозування як складова управлінської культури в соціальному проектуванні є важливим інструментом удосконалення соціальної політики держави, тому проблема прогнозу соціальних проектів набуває все більшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Современное социальное управление: курс лекций / В.Н. Иванов, В.И. Патрушев, А.О. Доронин и др. - М., 2000. - С. 91 – 107.
2. Луков В.А. Социальное проектирование: учеб. пособие/ Луков В.А. - М.: Издательство МГУ: Флинта, 2007, - 240 с.
3. Лейбин В.М. Модели мира и образ человека: Критический анализ идей Римского клуба/ Лейбин В.М. - М.: Политиздат, 1982. - С. 14 – 15.
4. Бестужев - Лада И.В. Нормативное социальное прогнозирование: возможные пути реализации целей общества/ Бестужев - Лада И.В. - М: Наука, 1987. - С. 57 - 62.
5. Красовский Ю.Д. Сценарии организационного консультирования/ Красовский Ю.Д. - М.: ОАО Типография "Новости", 2000. - 366 с.

УДК 37.017.5 – 057.87(477)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Васильченко О.І., викладач

Запорізький національний університет

У статті проаналізований зарубіжний досвід формування гендерної культури студентів університету. Визначені шляхи формування гендерної культури студентів вищими навчальними закладами країнами пострадянського простору та країн дальнього зарубіжжя.

Ключові слова : гендерна рівність гендерна культура, гендерний центр, схема-програма.